

Neljas rahvusvaheline teoreetiline, matemaatiline ja rakendusliku lingvistika olümpiaad

Tartu, 1.–6. august 2006

Individuaalarvestuse ülesanded

Ülesannete lahenduse vormistusreeglid

1. Lahendage iga ülesanne eraldi lehel (lehtedel) ülesannet ümber kirjutamata; kirjutage lahendatava ülesande number, oma istekohta number ja nimi igale ülesande lahenduse lehele eraldi. Ainult sel juhul on Teie tulemuste täpne arvestus garanteeritud.
2. Põhjendage oma vastust. Täiesti korrektseid, kuid põhjenduseta vastuseid hinnatakse madalalt.

Ülesanne nr 1 (20 punkti)

On antud lakotakeelsed¹ laused (ladina transkriptsioonis) ja nende tõlked eesti keelde:

1. lakhota ki wičhakte	Indiaanlane tappis nad ära.
2. matho ki wakte	Mina tapsin karu ära.
3. lakhota ki mačho	Indiaanlane kutsus mind.
4. tuwa ničho he	Kes kutsus sinu?
5. wičhaša ki tuwa kte	Inimene tappis kellegi ära.
6. tuwa hi he	Kes tuli?
7. matho ki wičhačho	Tema kutsus karud.
8. yahi čha hi	Sina tulid ja tema tuli.
9. matho ki hipi ną lakhota ki čhopi	Karud tulid ja kutsusid indiaanlase.
10. yahi čha hokšila ki nikte	Sina tulid ja poiss tappis su ära.
11. lakhota ki wačho ną hokšila ki wakte	Mina kutsusin indiaanlase ja tapsin poisi ära.
12. hokšila ki wakte čha tuwa lakhota ki wičhačho	Mina tapsin poisi ära ja keegi kutsus indiaanlased.
13. lakhota ki hipi čha mayačho	Indiaanlased tulid ja sina kutsusid minu.

Küsimus 1. Tõlkige eesti keelde:

1. wahi čha lakhota ki matho ki wičhačhopi
2. wičhaša ki nikte ną mačho
3. wičhaša ki nikte čha mačho
4. nikte

Küsimus 2. Tõlkige eesti keelde, tuues ära kõik tõlkevariandid:

tuwa kte he

Küsimus 3. Tõlkige lakota keelde:

1. Indiaanlased tapsid poisi ära ja karu tuli.
2. Sina tulid ja tapsid indiaanlase ära.
3. Kelle mina kutsusin?
4. Inimesed tulid ja keegi tappis nad ära.

---

¹ Lakota (dakota) keel kuulub siu keelkonda. Seda keelt räägib u 6000 inimest USA Kesklaänes.

Märkus. š, č, h, y, w, ą on lakota keele eripärased häälikud.

Pjotr Arkadjev

Ülesanne nr 2 (20 punkti)

Katalaani² keeles moodustatakse nimisõnade mitmus tavaliselt -s lisamisega. Kui aga nimisõna lõpus on s, x või ç, siis toimivad keerukamad reeglid.

Järgnevalt on toodud mõned katalaani nimisõnad (lihtsustatud kirjaviisis) ainsuses ja mitmuses ning nende tõlked eesti keelde. Tabelis on lüngad.

ainsus	mitmus	tõlge
el apèndix	els apèndixs	ussripik
el bastaix		pakikandja
el troleibús		trollibuss
el cactus	els cactus	kaktus
la càries	les càries	kaaries
	les clos	rohumaa
el contumaç	els contumaços	mässaja
la faç	les façs	nägu
el flux	els fluxos	vool
el gimnàs	els gimnasos	spordisaal
la hèlix	les hèlixs	kruvi
el índex	els índexs	indeks
el iris		vikerkaar
el llaç		silmus
el ònix		oonüks
el pàncrees	els pàncrees	pankreas
el pedaç	els pedaços	lapike
la pelvis		vaagen
el permís	els permisos	luba
el pis		korter
el _____	els sequaços	(meessoost) järgija
la _____	les sequaçs	(naissoost) järgija
el sufix	els sufixos	sufiks
	els tastaolletes	tuulepea
el teix	els teixos	jugapuu
la trencadís	les trencadís	keraamikakild
el vas	els vasos	vaas
la xeix		x-täht

Küsimus 1. Täitke lüngad. Seletage lahendust.

Küsimus 2. Märgid ` ja ´ katalaani sõnades tähistavad sõnarõhku. Selgitage välja, millistel juhtudel neid kasutatakse.

Küsimus 3. Millisele silbile langeb sõnarõhk nendes sõnades, kus märkid ` ja ´ puuduvad?

Boris Iomdin

² Katalaani keel on üks romaani keeltest. Seda räägib umbes 8 miljonit inimest, peamiselt Hispaanias, aga ka Prantsusmaal ja Andorras.

Ülesanne nr 3 (20 punkti)

On antud mõned khmeeri³ keele sõnad khmeeri tähestiku teatavas variandis (niinimetatud ümarkirjas) ja nende eestikeelsed tõlked. Samuti on antud nende sõnade ladina transkriptsioonid suvalises järjekorras.

A [·] Y	‘kirk’	i [·] F	‘suutma’
i [·] Ä	‘rinda imema’	F [·] Ä	‘ootama’
W [·] Y	‘delta’	W [·] Ä	‘hambus hoidma’
T [·] Ä	‘juhtima’	i [·] ÄE	‘vardas küpsetama’
E [·] Ä	‘ebaselgelt’	W [·] ÄE	‘teed tõkestama’
E [·] A	‘pöörama’	Y [·] T	‘omama’
F [·] ÄE	‘tahuma’		

рoьm, a:c, пoьm, ηoьm, sam, peьη, aη, caη, am, piьm, ηiьk, ka:m, miьn

Küsimus 1. Leidke sõnade ja transkriptsioonide vastavus.

Küsimus 2. Kirjutage ladina transkriptsioonis:

A [·] Ä	‘kodar’
A [·] A	‘vares’
E [·] ÄE	‘helepunane’
F [·] Y	‘Tšam’
T [·] Y	‘nimi’
Y [·] Ä	‘tugev’

Märkused. a, eь ja oь on lühikesed täishäälikud; a: ja iь on pikad täishäälikud; η ja c on khmeeri keele eripärased kaashäälikud; Tšam on rahvas Kagu-Aasias.

Sergei Dmitrenko

Ülesanne №4 (20 punkti)

³ Khmeeri keel on Kambodža Kuningriigi riigikeel. Seda räägib umbes 9 miljonit inimest.

On antud udehe⁴ keele lõuna (bikini) dialekti sõnaühendid ladina transkriptsioonis ja nende tõlked:

b'ata zä:ɲini	poisi raha
si bogdolo	sinu õlg
ja: xabani	lehma udar
su zä:ɲiu	teie raha
dili tekpu	pea nahk
si ja:ɲi:	sinu lehm
bi mo:ɲi:	minu puu
aziga bugdini	tüdrukku jalg
bi nakta diliɲi:	minu metsseapea
nakta igini	metssea saba
si b'ataɲi: bogdoloni	sinu poja õlg
teŋku bugdini	tabureti jalg
su ja: wo:ɲiu	teie lehmakints
bi wo:i	minu kints

Küsimus 1. Tõlkige eesti keelde:

su b'ataɲiu zä:ɲini
si teŋku bugdiɲi:
si teŋkuɲi: bugdini

Küsimus 2. Tõlkige udehe keelde:

poisi kints
meie metssiga
minu tütre puu

Küsimus 3. Kas Teie arvates udehe keeles on võimalikud alltoodud sõnaühendid:

bi xabai
su b'ataɲiu bugdiɲini
si igi

Kui ja, siis tõlkige nad. Kui ei, siis selgitage, miks.

Küsimus 4. Tõlkige eesti keelde järgmised sõnaühendid ja seletage nende tähenduste erinevust:

bi tekpu
bi tekpuɲi:

Märkus. ɲ ja ' on udehe keele eripärased kaashäälikud; ä on udehe keele eripärane täishäälik. Koolon näitab, et eelnev täishäälik on pikk.

Boris Iomdin

---

⁴ Udehe keel on üks tunguusi-mandžu keeltest; seda räägib vähem kui 100 inimest Kaug-Idas.

Ülesanne №5 (20 punkti)

Järgnevalt on toodud laused eesti keeles ja nende tõlked ngoni⁵ keelde. Tegelikult võib iga eestikeelset lauset ngoni keelde tõlkida rohkem kui ühel viisil, siiski on ülesande tingimustes toodud ainult üks võimalikest variantidest.

1. Kamau ostis naistele farmi.	Kamau aguli vadala mgunda.
2. Vanaemad ostsid lapselapsele kõpla.	Vabuya vaguli mjukulu ligela.
3. Lapselapsed ostsid külalisele õlle.	Vajukulu vamguli mgeni ugimbi.
4. Vanaema ostis Kamaule noa.	Mbuya guli Kamau chipula.
5. Külalime ostis lapselastele kitse.	Mgeni avaguli mene vajukulu.
6. Lapselaps ostis Zendale farmi.	Mjukulu amguli mgunda Zenda.
7. Zenda ostis vanaemale maja.	Zenda amguli mbuya nyumba.
8. Külalised ostsid naisele noa.	Vageni vamguli chipula mdala.
9. Mwangi ostis külalistele kõpla.	Mwangi avaguli vageni ligela.
10. Naised ostsid Mwangile maja.	Vadala guli Mwangi nyumba.

Küsimus. Ngonikeelsetest lausetest (11a–c) ja (12a–c) igauhes on tehtud mingi viga. Tõlkige need laused eesti keelde, seletage, milline viga oli tehtud, seejärel parandage ta ära, tuues igas näites neli korrektset ngonikeelset lauset, mis kirjeldavad antud situatsiooni.

11. (a) Mdala guli ugimbi Mwangi.
(b) Mdala mguli Mwangi ugimbi.
(c) Mdala aguli ugimbi Mwangi.
12. (a) Kamau vamguli vabuya mene.
(b) Kamau guli mene vabuya.
(c) Kamau vaguli vabuya mene.

Olga Fjodorova

Ülesannete toimetused:

Aleksandr Berditševskij (vast. toim.), Svetlana Burlak, Ivan Deržanski, Dmitrij Gerasimov, Ksenija Giljarova, Stanislav Gurevitš, Boris Iomdin, Axel Jagau, Elena Muravenko, Marija Rubinstein, Michiel de Vaan

Eesti keelde tõlkis:

Mati Pentus

Edu Teile!

⁵ Ngoni keel on üks paljudest Tansaania keeltest. Seda räägivad umbes 200000 inimest.